

Agatha
Christie

ÇOVDARLI CİB

Tərcüməçi:
Afaq Mustafa

qanun nəşriyyatı

Agatha
Christie

**A POCKET FULL
OF RYE**

Reks Forteskyu zəhərli çayı içib ağrılı əzablar içərisində dünyasını dəyişir. Sözsüz, bu qətdir. Bəs bu böyük iş adamının ölümü kimə sərf edir? Demək olar, onu tanıyanların hamısına. Ona görə də şübhəlilər siyahısı, hətta çox diqqətçil müfəttiş Nil üçün belə həddindən artıq uzun idi.

Lakin cinayət yerində heç bir dəlil yoxdur, əlbəttə, qətlə yetirilmiş şəxsin cibində tapılan çovdar dənələrindən başqa... Bu müəmmalı tapıntıdan xəbər tutan qərəzsiz xanım Marpl cinayətkarı üzə çixarda biləcək, şübhəsiz, həmin çovdar dənələri vasitəsilə...

Agatha Christie A POCKET FULL OF RYE

Aqata Kristi ÇOVDARLI CİB

Bakı, Qanun nəşriyyatı, 2024, 248 səh.

Janr: fiction/roman/detektiv

Yaş qrupu: 12+

Ölçü: 130x200 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 06.05.2024

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu
Tərcüməçi: Afaq Mustafa
Redaktor: Hədiyyə Şəfaqət
Korrektorlar: Lalə Allahverdiyeva,
 Aygün Həsənova
Texniki redaktor: Əsəd Qaraqaplan
Mətn dizaynı: Ramin Əli
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

İstanbul Copyright Awards-ın qalibi

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-38-952-4

© Qanun Nəşriyyatı, 2024

A Pocket Full of Rye™ is a trade mark of Agatha Christie Limited and Agatha Christie® Marple® and the Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere. Copyright © 1953 Agatha Christie Limited. All rights reserved. www.agathachristie.com

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları “Qanun Nəşriyyatı”na məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

*İlk qısa hekayəmi bəyənmiş və nəşr etmiş
Brus İngrama ithaf olunur*

Fəsil 1

Çayı xanım Somers hazırladı. O, “Consolidated investments trust” şirkətində təzəlikcə işə başlamışdı və makinaçılarının ən kütbeyini idi. Cavanlıq illərini artıq geridə qoymuşdu, üzündə azacıq sezilən key təlaş görünərdi. Xanım Somers dəm çaynikinə qaynanmamış su tökdü – bədbəxt qadın çaynikin qaynayıb-qaynamadığını heç vaxt dəqiq bilmir və gündəlik həyatında qeyri-işlərdə olduğu kimi buna görə də narahatlıq keçirirdi.

O, nəlbəkiyə iki yumşaq peçenye qoydu, çayı süzüb fincanı iş yoldaşlarının qarşısına düzdü.

Şirkətdə sədaqət və ədalətlə düz on altı il işləmiş kifayət qədər fərasətli, səliqəsizliyə tab gətirməyən çal saçlı baş makinaçı xanım Qriffit kəskin təzədə dilləndi:

– Su yenə qaynamayıb, Sommers!

Xanım Somersin mülayim və nigaran üzü qıpqırmızı qı-zardı:

– İlahi, bu dəfə qaynadığına əmin idim.

– Yaxşı, qoy olsun, – xanım Qriffit fikirləşdi, – nə qədər ki işlərimiz gərgindir, bircə ay səbir edək... Əslində isə!.. Bəs bu kütbeyinin “Eastern-development” məktubunun başına açdı-

ğı oyuna nə deyəsən – o cür işi korlamaq! Çay haqqında nəsə deməyə dəyməz. Həm çap maşınında cəld taqqıldatmağı bacaran, həm də ağı başında olan adamı haradan tapasan... keçən dəfə də peçenyə bankasının ağzını düz-əməlli bağlamamışdı. M... həqiqətən...

Xanım Qriffitin qeyzlə dolu daxili monoloqları tez-tez yarımçıq qalardı – bu dəfə də belə oldu.

Xanım Qrosvenor cənab Forteskyuya müqəddəs çay hazırlama mərasimini yerinə yetirmək üçün süzə-süzə otağa girdi. Cənab Forteskyudan ötrü çayı xüsusi dəmləyərdilər, o, çayı xüsusi farfor fincandan içər, xüsusi peçenyedən yeyərdi. Çaynik və krandan gələn su eyni idi. Amma cənab Forteskyu üçün su qaynayırdı. Xanım Qrosvenor buna şəxsən nəzarət edərdi.

Xanım Qrosvenor sarışın, nəfəs kəsəcək qədər çox qəşəng qadın idi. Bahalı dərzinin tikdiyi, əyninə gözəl oturmuş qara kostyum geyinər, düz ayaqlarında qara bazardan alınmış ən bahalı neylon corablar göz oxşayardı.

Makinaçıları nə bir kəlmə sözə, nə də baxışlarına layiq görməyərək otaqdan çıxdı. Hər cür bür-böcəyə diqqət yetirməyə dəyərmə? Xanım Qrosvenor elə-belə adam deyildi, cənab Forteskyunun şəxsi katibəsi idi.

Bədniyyətliyə onun vəzifəsinin bununla məhdudlaşmadığına eyham vururdular, amma hazırkı zamanda şeyiə elə şeyiə olaraq qalırdı. Cənab Forteskyu bu yaxınlarda ikinci dəfə istəkli, onun diqqətini tamamilə məşğul edəcək çox gözəl qadınla evlənmişdi. Cənab Forteskyu üçün xanım Qrosvenor sadəcə sözüün hər mənasında dəbdəbəli və bahalı xidməti interyerin bir hissəsi idi.

Xanım Qrosvenor məcməyini önündə tutaraq qurbankəmə mərasimini yerinə yetirmiş adam kimi uça-uça otağa: kiçik qəbul otağına, oradan bəzi dəyərli müştərilərə gözləməyə icazə verilən gözləmə otağına, oradan onun öz kabinetinə, nəhayət, oradan da – qapını bir neçə dəfə ehmalca döyəndən sonra – cənab Forteskyunun müqəddəs kabinetinə girdi.

Bu cilalanaraq parıldayan döşəmənin bir hissəsinə bahalı şərq xalçası salınmış geniş otaq idi. Kabinetdə açıq rəngli mebel quraşdırılmış və açıq-sarı rəngli dəri ilə üzlənmiş yumşaq iri kreslolarla bəzədilmişdi. Otağın mərkəzindəki çinar ağacından düzəldilmiş nəhəng masanın arxasında cənab Forteskyu əyləşmişdi.

Cənab Forteskyunun kabinetini “doldurduğunu” demək olmazdı, amma otağında kifayət qədər zəhmli görünürdü. O, iri cüssəli, parlayan daz başı olan azacıq əldən düşmüş kişi idi. Öz kefinə qulaq asaraq işə, daha çox şəhərətəfi gəzintiyə əlverişli olan rahat tvid pencək geyinmişdi. Qaşlarını çatareq hansısa kağızı diqqətlə oxuyurdu. Xanım Qrosvenor qu zərifliyi ilə ona yaxınlaşaraq məcməyini dirsəyinin yanında masanın üstünə qoydu və həlim, asta səslə:

– Çayınız, cənab Forteskyu, – deyərək otaqdan çıxdı.

Cənab Forteskyu mərasimin tələb etdiyi kimi cavabında sadəcə “hmmm” dedi.

Xanım Qrosvenor işinə qayıtdı. Telefonla iki zəng etdi, cənab Forteskyuya imzalatmaq üçün aparmazdan qabaq yazılmış məktubları yoxladı, şəhərdən gələn zəngə cavab verdi.

– Qorxuram, indi bu mümkün deyil, – dəstəyə bildirdi, səssizdən özündənrazı notlar səsləndi. – Cənab Forteskyu məşğuldur.

Dəstəyi asıb saata baxdı. Saat on ikiyə on dəqiqə işləmişdi.

Birdən cənab Forteskyunun kabinetinin səskeçirməz materialla üzlənmiş qapısından qəribə səs eşidildi. Bu izolyasiyanın boğduğu bağırta səsi idi, amma şübhəyə ehtiyac qalmırdı: bağırta ağrı və qorxu içərisində qıvrılan adamın səsi idi. Həmin an xanım Qrosvenorun masasının üstündən siqnal iş düşdü – uzun-uzadı çağırış səsi. Xanım Qrosvenor bir anlıq donub qaldı, sonra qeyri-əmin şəkildə ayağa durdu. Gözlənilməzlik qarşısında təslim oldu. Ancaq bununla belə qamətini düzəldərək cənab Forteskyunun qapısına yaxınlaşdı, döyüb içəri girdi.

Gördüyü mənzərə onu qamətini unutmağa vadar etdi. Masa arxasında əyləşmiş şirkət rəhbərinin üzü ağrıdan əyilmişdi. Əzab içində qıvrılırdı, bu qorxunc mənzərə idi.

– İlahi, cənab Forteskyu, halınız pisdirmi? – xanım Qrosvenor soruşdu və dərhal sualının yersiz olduğunu anladı.

Cənab Forteskyunun halı pis idi, hətta lap pis idi – şübhəyə ehtiyac qalmırdı. Qadın masaya yaxınlaşaraq müdirinin ağrıdan qıvrıldığını gördü.

İçini çəkə-çəkə danışır, sözlər ağızından aram-aram çıxırdı:

– Çay... lənətə gəlsin... siz çaya... təcili yardım... həkim...

Xanım Qrosvenor qaça-qaça kabinetdən çıxdı. Dəbdəbəli sarışın katibə xanım ədası sanki bir anda yoxa çıxmışdı. İndi o, həddən artıq qorxmuş, qorxudan başını itirmiş qadın idi.

Qışqıra-qışqıra makinaçılardan otağına qaçdı:

– Cənab Forteskyunun ürəktutması var... o, ölü... təcili həkim çağırmaq lazımdır... yaman pis görünür... aman Tanrım, o, bu dəqiqə öləcək!

Hər tərəfdən müxtəlif məsləhətlər yağmağa başladı.

Xanım Bell, ən gənc makinaçı ucadan qışqıraraq dedi:

– Epilepsiyadırsa, ağzına tıxac soxmaq lazımdır. Kimdəsə tıxac varmı?

Tıxac tapılmadı.

– Onun yaşında... bəlkə, bu insultdur, – xanım Somers ehtimal etdi.

– Həkim çağırmaq lazımdır – dərhal, – xanım Qriffit göstəriş verdi.

Bu məqamda onun işgüzarlığı çökmə verdi – on altı illik xidmətində bir dəfə də olsun işə həkim çağırılmalı olmamışdı. Özünün müalicə həkimi uzaqda idi – Stritem-Hilldə. Bəs görəsən, yaxınlıqda həkim olub-olmayacağını kimsə bilirdimi?

Heç kim bilmirdi. Xanım Bell telefon məlumat kitabçasını cəld götürüb “H” hərfi altında həkim axtarmağa başladı. Amma məlumat kitabı əlifba sırası üzrə imiş və həkimlər taksilər kimi bir sırada deyildi. Kimsə xəstəxanaya zəng vurmağı tövsiyə etdi, amma hansına zəng vursunlar? Xanım Somers israrla bu rayonun xəstəxanasına zəng etməyi təklif etdi, əks halda mənası olmayacaqdı. Axı indi tibb xidməti pulsuzdur. Belə olduğu halda başqa rayon xəstəxanası kömək etməyəcək.

Kimsə 999-u yığmağı və “təcili yardım” çağırmağı təklif etdi, amma xanım Qriffit həтта əlini havada yellədi – belə iş olarmı, axı onda polis də araşdırmaya başlayacaq?! Tibbi xidmətə hər bir şəxsin hüququ olan ölkənin vətəndaşları üçün ağıllı qadınlardan ibarət qrup həqiqətən istisna avamlıq nümayiş etdirirdilər. Xanım Bell məlumat kitabçasında “T” hərfini açdı və təcili tibbi yardımını axtarmağa başladı. Amma çox güman, onun özünün şəxsi həkimi var, xanım Qriffit ehtimal etdi, ola bilməz ki, həkimi olmasın. Kimsə şəxsi telefon məlumatı kitabçasına cumdu. Xanım Qriffit kuryeri çağırdı və küçəyə qaçıb

həkim tapmağı əmr etdi – haradan oldu, kim oldu. Şəxsi telefon kitabçasından Harli-stritdə yaşayan ser Edvin Sendmeni tapdı. Xanım Qrosvenor kresloya düşüb qaldı, həmişəki səsindən çox-çox fərqlənən dərin səslə qırıq-qırıq söylədi:

– Çayı həmişə olduğu kimi hazırlamışdım... yox, həqiqi sözümdü... onun içində heç nə ola bilməzdi...

– Heç nə ola bilməzdi? – xanım Qriffitin barmağı telefon diskinin üzərində dondu. – Çayın bura nə dəxli var?

– O... cənab Forteskyu... dedi ki, çaydandır...

Xanım Qriffit qərarlılıq içərisində donub qaldı. Hara zəng vursun: həkimə, yoxsa “təcili yardıma?” Xanım Bell, hamıdan gənc olan makinaçı bildirdi:

– Ona xardallı su vermək lazımdır – elə indicə. Bizim burada xardalımız varmı?

Xardal yox idi.

Bir müddət sonra binaya eyni vaxtda iki “Təcili yardım” karetası yanaşdı, liftdə isə Betnal-Qrin klinikasında çalışan həkim Ayzekslə cənab Edvin Sendmen rastlaşdılar. Həm telefon, həm də kuryer oğlan öz tapşırıqlarını yerinə yetirmişdi.

Fəsil 2

Müfəttiş Nil cənab Forteskyunun mülkündə, çinar ağacından düzəlmiş iri masanın arxasında, əlaltılarından biri isə əlində qeyd dəftəri qapının yanındakı stulda əyləşmişdi.

Müfəttiş Nil yuxarıya daranaraq ensiz alnını açan azca qıvrılmış qara saçları olan hərbi qıvrıqlığa malik gümrah görkəmli kişi idi. O: “Bu adi işdir”, – deyəndə müraciət etdiyi adamlar adətən nifrətlə fikirləşirdilər: “Siz ancaq adi işləri bacarırsınız!” Onlar yanılırdılar. Bəli, Nilin zahiri görkəmi fantaziya üçün xüsusi zəmin yaratmırdı, amma özü coşqun fantaziyaçı idi və üsullarından biri buna gətirib çıxarırdı: hansısa əcaib versiya irəli sürər və dərhal onu həmin vaxt sorğuya çəkdiyi adama tətbiq edərdi.

O, ləngimədən və səhvsiz şəkildə baş vermiş hadisə haqda qısa və dəqiq cavabı xanım Qriffidən ala biləcəyini müəyyənləşdirdi. Həqiqətən də qadın onu müdirin otağına apararkən səhərki hadisəni çox parlaq şəkildə təsvir elədi. Otaqdan çıxanda müfəttiş Nil baş makinaçının öz rəisinin səhər çayına zəhər qatmağı üçün üç müxtəlif, kifayət qədər fərqli səbəblər irəli sürdü və hamısını az ehtimallı olduğu üçün təkzib etdi.